

11. "The Procedure for Controlling the Quality of Medical Care. Order of the Ministry of Health of Ukraine of 28.09.2012 No. 752." The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1996-12#Text. Accessed 17 March 2023

УДК 351

doi: 10.15330/apred.2.19.263-271

Бачинська М.В.

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

ДУ «Інститут регіональних досліджень
ім. М. І. Долішнього НАН України»,
відділ проблем соціально-гуманітарного розвитку
регіонів,
вул. Козельницька, 4, м. Львів,
79000, Україна
тел.: +380976971131
e-mail: maricka1104@gmail.com
ORCID: 0000-0002- 4589-308X

Анотація. Метою написання статті є дослідження інституційного забезпечення соціальної сфери України в умовах війни. Доведено, що особливу роль у діяльності державних та недержавних організацій, які реалізують соціальний напрямок державної діяльності відіграє інституційне забезпечення соціальної сфери. Встановлено основні результати функціонування системи інституційного регулювання, серед надійність соціально-економічної підтримки осіб з інвалідністю, тимчасово переселених осіб та ін., залучення їх у сферу трудових відносин, зняття соціальної напруги в країні шляхом забезпечення їх роботою. Це зумовлює часткове задоволення індивідуальних потреб інвалідів із різними захворюваннями на виробництві, тимчасово переселених осіб та ін. Для удосконалення та узгодженості діяльності соціальних служб запропоновано забезпечити прозоре функціонування інституцій в межах усіх територіальних рівнів; забезпечити координацію багаторівневої системи формування та реалізації державної політики у соціальній сфері, по суті, формування нової інституційної моделі, яка має забезпечити живий набір інструментів з врахуванням децентралізації та повноважень державної/місцевої влади. Обґрунтовано важливість створення та практичну діяльність мультидисциплінарних мобільних команд для ВПО в умовах воєнного стану. Досліджено діяльність обласних соціальних центрів. Для вдосконалення діяльності соціальних служб запропоновано: підвищення заробітної плати працівників соціальних служб; перегляд штату соціальних служб з погляду якості надання їх послуг; застосування інформаційні технології в діяльності соціальних служб; запровадження нових актуальних напрямів роботи соціальних служб в умовах війни; забезпечення децентралізації діяльності соціальних служб; стимулювання співробітництва сусідніх територіальних громад; стимулювання транскордонного співробітництва прикордонних територіальних громад; перегляд можливостей співробітництва соціальних служб з громадськими, донорськими та міжнародними організаціями. В процесі написання статті використано ряд загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Зокрема для дослідження основних функцій мультидисциплінарної мобільної команди використано метод аналізу і синтезу. Індуктивний та дедуктивний методи використано для дослідження структури інституційного забезпечення соціальної сфери України.

Ключові слова: соціальна сфера, незахищені верстви населення, соціальний захист населення, мультидисциплінарна мобільна команда.

Bachynska M.V.

INSTITUTIONAL SECURITY OF THE SOCIAL SPHERE OF UKRAINE DURING THE CONDITIONS OF WAR

State Institution "Institute of Regional Research
named after M.I. Dolishniy of the National Academy
of Sciences of Ukraine,
Kozelnytska st., 4, Lviv,
79026, Ukraine,
tel.: +380976971131,
e-mail: maricka1104@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-4589-308X

Abstract. The purpose of writing the article is to study the institutional support of the social sphere of Ukraine in the conditions of war. When writing the essay, general scientific and unique research methods were applied. In particular, the method of analysis and synthesis was used to study the main functions of the multidisciplinary mobile team. The main results of the functioning of the system of institutional regulation have been established, including the reliability of socio-economic support for persons with disabilities, temporarily displaced persons, etc., their involvement in the field of labor relations, the removal of social tension in the country by providing them with work. This leads to partial satisfaction of the individual needs of disabled people with various diseases at work, temporarily resettled persons, etc. To improve and harmonize the activities of social services, it is proposed to ensure the transparent functioning of institutions within all territorial levels; ensure the coordination of a multi-level system of formation and implementation of state policy in the social sphere, in fact, the formation of a new institutional model, which should provide a living set of tools taking into account decentralization and the powers of state/local authorities. The abstract-logical method was used for theoretical generalizations and the formation of conclusions. The importance of the creation and practical activity of multidisciplinary mobile teams for IDPs under martial law is justified. It is proved that the institutional support of the social sphere plays a unique role in the activities of state and non-state organizations that implement the social direction of state activity. The action of regional social centers was studied. The most significant problems of regional social centers that require immediate solution were identified, in particular: low level of wages of social protection workers; the development of "personnel hunger"; high level of workload and its nature on social security workers; a large number of regulatory and legal acts that contradict each other; insufficient level of provision of the material and technical base. To improve the activities of social services, the following are proposed: An increase in the wages of social service workers; review of the staff of social benefits from the point of view of the quality of their services; application of information technology in the activities of social services; introduction of new relevant areas of work of social services in war conditions; ensuring territorial communities; stimulation of cross-border cooperation of territorial border communities; reviewing the possibilities of collaboration of social services with the public, donor, and international organizations. the decentralization of social services; stimulation of cooperation of neighboring.

Keywords: social sphere, vulnerable population segments, social protection of the people, multidisciplinary mobile team.

Вступ. Масове вторгнення російських військ на землю та введення воєнного стану в Україні стали величезним викликом для соціальної сфери. Збитки, завдані війною – психологічні, матеріальні, фізичні – є чинниками, які негативно вплинули на життя громадян, бізнесу та держави загалом. Особливо важко тим, хто опинився у складній життєвій ситуації, не може подбати про себе, хто втратив квартиру, роботу, здоров'я, сім'ї з дітьми. Наразі кількість людей, які потребують допомоги соціальних працівників, значно зросла. І очевидно, що система соціального обслуговування потребувала негайного налагодження та переформатування.

Дослідження проблем населення порушено та розкрито в працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Приміром сутність соціального захисту та його місце в політиці соціальної держави розкрито в наукових дослідженнях Москаленко В.[4]. В. В працях Смирнова І.І., Лихошва О.Ю., Рак Н.В., Горієва Л.А. [9] розкрито стан і проблеми соціального захисту населення України [11]. Правові аспекти обґрунтовано в працях С.М. Прилипка [7]. Флорескул Н. доводить, що соціальний захист населення є чинником, що формує рівень соціальної держави [12].

Інтернатні заклади соціального захисту населення, стаціонарні відділення територіальних центрів соціального обслуговування, центри надання соціальних послуг в період війни почали працювати за спрощеною системою. Нині рішення про екстрене (кризове) надання послуг ухвалюють лише за заявою громадянина. Такі рішення можуть приймати і безпосередньо надавачі соціальних послуг, якщо місцеві органи влади делегують їм такі повноваження [1].

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні інституційного середовища соціальної сфери України в умовах війни, що формується під впливом державних законодавчих та виконавчих органів, які здійснюють управління соціальним забезпеченням. В процесі написання статті використано ряд загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Зокрема для дослідження основних функцій мультидисциплінарної мобільної команди використано метод аналізу і синтезу. Індуктивний та дедуктивний методи використано для дослідження структури інституційного забезпечення соціальної сфери України. Для теоретичних узагальнень і формування висновків використано абстрактно-логічний метод.

Результати. Особливу роль у діяльності державних та недержавних організацій, які реалізують соціальний напрямок державної діяльності відіграє інституційне забезпечення соціальної сфери. Це наявність засад, які дали би змогу державним і недержавним установам формувати ефективну соціальну політику, належним чином реалізовувати стратегічні плани, проводити моніторинг виконання соціальних послуг та надавати об'єктивну оцінку їх ефективності.

Інституційне забезпечення соціальної сфери на рівні держави характеризується державними органами, що здійснюють управління соціальним забезпеченням (органи законодавчої й виконавчої влади). Законодавчим органом влади є Верховна Рада України, яка забезпечує законодавче регулювання соціальної сфери. Центральним органом виконавчої влади в сфері соціального захисту є Міністерство соціальної політики України (має більше 3,5 тисяч регіональних підрозділів та складається із обласних, міських, районних, районних у містах управлінь соціального захисту населення, що входять до складу відповідних місцевих державних адміністрацій за принципом подвійного підпорядкування) та Пенсійний фонд України.

У своїй діяльності Міністерство соціальної політики України керується Конституцією і законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України та ін. документами.

Пенсійний фонд України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України та Положеннями.

Відмітимо, що як Міністерство соціальної політики України так і Пенсійний фонд України забезпечує фінансування соціальних послуг ВПО. Крім того механізм фінансування соціальних послуг передбачає можливість залучення різних джерел фінансування. Оптимальна модель фінансування соціальних послуг забезпечується оптимізацією фінансових ресурсів, необхідних для надання доступних і якісних соціальних послуг, а також такої системи розподілу використаних коштів, яка забезпечує їх ефективне використання.

Варто зазначити, що згідно Порядку організації надання соціальних послуг (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 587), соціальні послуги можуть надаватися:

- за рахунок бюджетних коштів;
- з встановленням диференційованої плати залежно від доходу отримувача соціальних послуг;
- за рахунок отримувача соціальних послуг або третіх осіб відповідно до законодавства [6].

Категорії осіб, яким соціальні послуги надаються за рахунок бюджетних коштів, з встановленням диференційованої плати та за рахунок отримувача соціальних послуг або третіх осіб, визначені статтею 28 Закону України “Про соціальні послуги” [2].

Органи місцевого самоврядування можуть приймати рішення про надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів іншим категоріям осіб.

Для забезпечення надання необхідних соціальних послуг доцільно використовувати інші можливості, що не заборонено законодавством України. Зокрема п. 41 Порядку організації надання соціальних послуг, обґрунтовує, що «у разі неможливості задоволення потреби жителів відповідної адміністративно-територіальної одиниці в наданні тих чи інших соціальних послуг, крім базових соціальних послуг, виконавчий орган місцевої ради уповноважений поінформувати про це обласну держадміністрацію для забезпечення створення необхідних соціальних послуг на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, шляхом планування та фінансування видатків для задоволення потреб осіб/сімей регіону в соціальних послугах у межах регіональних і місцевих соціально-економічних програм розвитку».

Інституційне забезпечення соціальної сфери систематизовано у вигляді структури (рис. 1.).

Отже, інституційне забезпечення соціальної сфери України реалізується на державному рівні Міністерством соціальної політики України, Пенсійним фондом України, Обласними та місцевими соціальними службами а також Центрами соціальних служб територіальних громад.

Водночас у сфері управління соціальними процесами регіональних систем, як і загалом, спостерігається високий рівень централізації та сильна вертикаль влади, а також конфлікт інтересів органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Незважаючи на існуючі суперечності та проблеми інституційного середовища в Україні загалом сформувалася організаційно-функціональна структура надання соціальних послуг на всіх рівнях управління. При цьому кожен із органів займає своє місце в «ієрархії» інституційного механізму державно-управлінської діяльності в соціальній сфері регіонів, що зумовлює нагальну потребу забезпечення чіткого зв'язку галузевих політик та забезпечення ефективної координації діяльності як профільних міністерств, так і обласних, і місцевих соціальних служб з метою забезпечення надання соціальних послуг на місцях.

Рис. 1. Структура інституційного забезпечення соціальної сфери України*
 Fig 1. Structure of the institutional providing of social sphere of Ukraine*
 *Систематизовано автором

Підсумовуючи, варто зазначити, що незважаючи на загалом сформований інституційний механізм соціального забезпечення потребуючим, існує низка недоліків, прогалин та проблем його функціонування, які зумовлюють недостатню його ефективність, зокрема: неузгодженість сфери діяльності та відповідальності основних інституційних партнерів; неповнота повноважень у рамках забезпечення соціального забезпечення ВПО, наявність проблем горизонтальної та вертикальної координації діяльності владних структур через незастосування взагалі координаційних інструментів державно-управлінського впливу; недосконалість механізму взаємодії з інститутами громадянського суспільства.

З початком війни значно збільшилася робота в надавачів соціальних послуг, що пов'язано зі зростанням кількості одиноких громадян та внутрішньо переміщених осіб.

Велике значення для соціальних служб має об'єднання зусиль соціальних працівників з волонтерами та громадськими організаціями.

Зараз громадські організації, які просто піклуються про людей, об'єднуються і прибирають їхні оселі, готують їжу. Соціальним службам чи органам виконавчої влади на місцях залишається лише працювати з волонтерами, громадськими організаціями та спрямовувати їхні зусилля туди, де допомога найбільше потрібна. Можна навести приклад, як ресторатори на початку війни перейшли на приготування гарячих обідів для самотніх людей похилого віку, і це забезпечували волонтери. Завдяки цьому соціальні працівники мали змогу надавати іншу необхідну допомогу ВПО.

Важливу роль в допомозі ВПО відіграють міжнародні організації та благодійні фонди. Представництво міжнародної організації Health Right International в Україні та

Міжнародний благодійний фонд "Українська фундація громадського здоров'я" (УФГЗ) з перших тижнів війни долучилися до допомоги з гуманітарною кризою в Україні, яка виникла внаслідок збройної агресії росії проти України. Зокрема, було створено 50 мультидисциплінарних мобільних команд допомоги постраждалим від війни, що працюють у 11 регіонах України: Львівській, Закарпатській, Рівненській, Вінницькій, Дніпропетровській, Чернівецькій, Волинській, Житомирській, Хмельницькій, Тернопільській та Івано-Франківській областях [5].

Мультидисциплінарна мобільна команда — це команда спеціалістів, яка надає соціально-психологічну допомогу сім'ям, котрі постраждали від війни. Команда має власне авто і може виїжджати в найвіддаленіші куточки області, де немає інших можливостей отримати необхідні послуги. Також команди працюють у центрах підтримки переселенців та консультують сім'ї дистанційно — телефоном або через відеозв'язок.

До основних послуг мобільних команд належать: перша психологічна допомога, юридичне консультування, соціальна підтримка та соціальне обслуговування, медична допомога, надання гуманітарних наборів та інформаційних матеріалів. Відмітимо, що за 3,5 місяці роботи вони допомогли вже більше як 80 тисячам клієнтів. За три з половиною місяці роботи мультидисциплінарні мобільні команди надали понад 240 тисяч послуг більш як 80 тисячам українців. Найчастіше постраждали від війни звертаються за соціальною (43 тисячі), психологічною (35 тисяч) та соціально-психологічною допомогою (37 тисяч), а також за інформаційними послугами (40 тисяч). Крім цього, за підтримкою мобільних команд звернулося понад 10 тисяч осіб, постраждалих від насильства [13].

В сучасних воєнних умовах, можемо спостерігати активну роботу соціальних служб в напрямі проведення конкурсних проектів місцевих ініціатив, що забезпечує отримання додаткових джерел фінансових надходжень. Це, в свою чергу, відкриває місцевим радам можливість ініціювати проекти, спрямовані на розвиток соціальних послуг, які повністю або частково фінансуватимуться за рахунок коштів обласного бюджету. Соціальним службам також доцільно вести активну грантову та консультаційну підтримку розвитку соціальних послуг шляхом залучення до цього процесу національних і міжнародних організацій.

Досліджуючи діяльність обласних соціальних центрів ми виявили їх найбільш суттєві проблеми, які потребують негайного вирішення, зокрема:

1. Досить низький рівень заробітної плати працівників соціального захисту. Приміром, середня зарплата у сфері соціального захисту є нижчою за еквівалент двох мінімальних зарплат за цей період. При цьому середня заробітна плата розраховується на основі даних про всіх штатних працівників, тобто ті, які працюють на посадах, яким присвоєні нижчі тарифні розряди (як-от соціальні робітники), а також ті, які надають соціальні послуги, з врахуванням 12-го тарифного розряду, можливого рівня доплат (за вислугу років, за кваліфікаційну категорію, тощо). В середньому найкращим варіантом є заробітна плата в розмірі 12-15 тис. грн (адміністрація, управлінські органи) та найменшпривабливим - 6-7 тис. грн (соціальні працівники). Такий рівень заробітної плати демотивує до залучення молоді у роботі соціальних служб.

2. Середній вік працівників соціальних служб становить 45-50 років. Це сприяє розвитку «кадрового голоду» та частково стримує розвиток професійних кваліфікацій працівників та використання ними застарілих методів роботи з соціально незахищеними верствами населення.

3. Великий рівень навантаження і його характер на працівників соціального захисту. Робота працівників сфери соціального захисту сильно і детально регламентована, особливо це стосується робочого навантаження. Відповідно до

чинних норм, навантаження на соціального працівника може становити не більше 6 людей у сільській місцевості та 10 людей — у міській. При цьому навантаження також залежить від того, наскільки вільно може пересуватися по оселі та за її межами людина (до якої групи рухової активності належить людина), яка потребує послуги з догляду вдома, і потребу у допомозі з чим саме вона має. Таким чином тижневий графік є досить динамічним: до одних людей треба ходити по три рази на тиждень, до інших — лише раз, комусь потрібна допомога з приготуванням їжі, а комусь — з оплатою комунальних платежів [5].

4. Велика кількість нормативно-правових актів, які суперечать одні одному.

5. Недостатньому рівні забезпеченні матеріально-технічної бази, її зміцненні, необхідності її оновлення та недостатньому рівня фінансування.

Висновки. Основними результатами функціонування системи інституційного регулювання можна вважати надійність соціально-економічної підтримки осіб з інвалідністю, тимчасово переселених осіб та ін., залучення їх у сферу трудових відносин, зняття соціальної напруги в країні шляхом забезпечення їх роботою. Це дає змогу задовольнити індивідуальні потреби інвалідів із різними захворюваннями на виробництві, тимчасово переселених осіб та ін. та водночас гнучко реагувати на процеси, що відбуваються на ринку праці в умовах воєнного стану.

Тому для удосконалення та узгодженості діяльності соціальних служб необхідно забезпечити прозоре функціонування інституцій в межах усіх територіальних рівнів; забезпечити координацію багаторівневої системи формування та реалізації державної політики у соціальній сфері, по суті, формування нової інституційної моделі, яка має забезпечити живий набір інструментів з врахуванням децентралізації та повноважень державної/місцевої влади.

На основі досліджених проблем обласних соціальних центрів пропонуємо:

- підвищення заробітної плати працівників соціальних служб для їх більшої мотивації через надання їм надбавок до заробітної плати, приміром «за роботу у важких умовах праці»;

- перегляд штату соціальних служб з погляду якості надання їх послуг та штатного розпису із врахування додаткового навантаження через зростання кількості внутрішньо переміщених осіб;

- застосування інформаційні технології в діяльності соціальних служб, що забезпечить цифровізацію соціальної сфери та розвантажить роботу з документами (наприклад, впровадження Єдиної інформаційної системи соціальної сфери). В цьому напрямі доцільно, приміром, на кожен послугу розробити інформаційну картку, яка б містила інформацію про суб'єкта надання адміністративних послуг, умови отримання послуги (нормативно-правові), період дії отримання послуги;

- запровадження нових актуальних напрямів роботи соціальних служб в умовах війни, приміром, допомога при посттравматичному синдромі, допомога сиротам, військовим інвалідам тощо.

- забезпечення децентралізації діяльності соціальних служб з переведенням системи соціальних виплат на рівень територіальних громад;

- стимулювання співробітництва сусідніх територіальних громад з метою реалізації спільних проєктів соціальної допомоги населення в межах Закону України "Про співробітництво територіальних громад";

- стимулювання транскордонного співробітництва прикордонних територіальних громад України з громадами сусідніх держав для реалізації спільних соціальних проєктів;

- перегляд можливостей співробітництва соціальних служб з громадськими, донорськими та міжнародними організаціями.

Ефективний соціальний захист населення може покращити рівень харчування, розширити раціон, сприяти підвищенню продуктивності праці, забезпечити збереження джерел засобів для існування ВПО, створення нових робочих місць та покращення умов для їх діяльності, що приносить дохід, надання допомоги та сприяння у розширенні економічних прав і можливостей соціально вразливих категорій населення.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку є дослідження ринку соціальних послуг в умовах воєнного стану.

1. Волкова Г. Керівник експертної групи з питань розвитку системи надання соціальних послуг Міністерства соціальної політики України Оксана СУЛІМА: «Під час війни людина має якомога швидше отримати допомогу» *Газета Кабінету міністрів України. Урядовий Кур'єр*. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/kerivnik-ekspertnoyi-grupi-z-pitan-rozvitku-sistem> (дата звернення: 10.02.2023)
2. Закон України “Про соціальні послуги” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 12.02.2023)
3. Моніторинг соціальної сфери. URL: <https://carpathia.gov.ua/diyalnist/ekonomichnij-blok/socialno-trudovividosini/monitoring-socialnoyi-sferi> (дата звернення: 12.02.2023)
4. Москаленко В. В. Сутність соціального захисту та його місце в політиці соціальної держави. *Наукові записки. Політичні науки*. Том 21. С.41-44 http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8399/Moskalenko_Sutnist.pdf (дата звернення: 10.02.2023)
5. Національна сервісна соціальна служба України. URL: <https://nssu.gov.ua/>(дата звернення: 10.02.2023)
6. Порядок організації надання соціальних послуг. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 587 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>(дата звернення: 10.02.2023)
7. Прилипко С.М. До питання визначення функцій права соціального забезпечення. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10620/1/Prelepko.pdf>(дата звернення: 12.02.2023)
8. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні: реальний стан та перспективи реформування. Київ, 2009. URL: https://www.irf.ua/files/ukr/programs_low_areas_publ_2028_ua_low.pdf (дата звернення: 10.02.2023)
9. Смирнова І.І., Лихошва О.Ю., Рак Н.В., Горієва Л.А. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 3 (61). С. 205-212
10. Соціальні та інші послуги, допомоги. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1Kgi_Psbo34kQE6yJmaq4Jdd3hM3Y9Iji (дата звернення: 10.02.2023)
11. Стратегія та засоби конвергенції системи соціальної безпеки України та ЄС у процесі євроінтеграції : монографія / за ред. Васильціва Т. Г., Лупака Р. Л. Львів : Видавництво ННБК «АТБ», 2018. 303 с.
12. Флорескул Н. Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної держави. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2009. № 2. С. 34-46.
13. Швидка немедична допомога: мультидисциплінарні мобільні команди від ЮНІСЕФ допомогли вже більш як 80 тисячам українців. URL: <https://www.prostir.ua/?news=shvydka-nemedychna-dopomohamultydystyplinarni-mobilni-komandy-vid-yunisef-dopomohly-vzhe-bilsh-yak-80-tysyacham-ukrajintsv> (дата звернення: 15.02.2023)

References

1. Volkova, G. “Oksana SULIMA, head of the expert group on the development of the system of social services of the Ministry of Social Policy of Ukraine: “During the war, a person should receive help as soon as possible” *Gazette of the Cabinet of Ministers of Ukraine*. Government Courier, ukurier.gov.ua/uk/articles/kerivnik-ekspertnoyi-grupi-z-pitan-rozvitku-sistem/ Accessed 10 Feb. 2023.
2. “On Social Services Law of Ukraine.” The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/ Accessed 12 Feb. 2023.
3. “Monitoring of the social sphere.” Carpathia, carpathia.gov.ua/diyalnist/ekonomichnij-blok/socialno-trudovividosini/monitoring-socialnoyi-sferi Accessed 12 Feb. 2023.
4. Moskalenko, V. V. “The essence of social protection and its place in the policy of the welfare state.” *Scientific notes*, vol. 21. Political sciences, pp.41-44, ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8399/Moskalenko_Sutnist.pdf Accessed 10 Feb. 2023.
5. National Service of Social Services of Ukraine, nssu.gov.ua/ Accessed 10 Feb. 2023.
6. “The procedure for organizing the provision of social services. Approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 01.06.2020 No. 587.” The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/ Accessed 10 Feb. 2023.

7. Prilypko, S.M. "To the issue of defining the functions of social security law." dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10620/1/Prelepko.pdf Accessed 12 Feb. 2023.
8. *The system of social protection and social security in Ukraine: the real state and prospects for reform*. Kyiv, 2009. irf, www.irf.ua/files/ukr/programs_law_areas_publ_2028_ua_law.pdf Accessed 10 Feb. 2023.
9. Smirnova, I.I., Lykshosva, O.Yu., Rak, N.V., and L.A.Gorieva. "Social protection of the population at the current stage: state and problems in Ukraine." *Economic Herald of Donbass*, no. 3 (61), 2020, pp. 205-212
10. "Social and other services, assistance." drive.google.com/drive/folders/1Kgi_Psbo34kQE6yJmaq4Jdd3hM3Y9Iji Accessed 10 Feb. 2023.
11. *Strategy and means of convergence of social security systems of Ukraine and the EU in the process of European integration: monograph*, edited by T. G. Vasylytsiva, R. L. Lupaka. Lviv, NNVK "ATB" Publishing House, 2018.
12. Floreskul, N. "The system of social protection of the population as a factor in the formation of the social state." *Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics*, no.2, 2009, pp. 34-46.
13. "Emergency non-medical aid: multidisciplinary mobile teams from UNICEF have already helped more than 80 thousand Ukrainians." *Prostir*, www.prostir.ua/ Accessed 15 Feb. 2023.

УДК 330.34;338.33;658.5

doi: 10.15330/apred.2.19.271-279

Романюк М. Д.¹, Романюк Т. М.²

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: СУСПІЛЬНІ ТА КОРПОРАТИВНІ АСПЕКТИ

¹Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, кафедра менеджменту і маркетингу, вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76000, Україна, тел.: 050-228-39-86 e-mail: romaniuk.md@gmail.com ORCID: 0000-0001-794-5317

²Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, кафедра теоретичної і прикладної економіки, вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76000, Україна, тел.: 099-32-42-939 e-mail: vonromanyuk@gmail.com ORCID: 0000-0001-794-5317

Анотація. Сучасний стан соціально-економічного розвитку в Україні характеризується необхідністю розробки та поширення практик соціальної відповідальності як на рівні компаній, так і на рівні ділового співтовариства і суспільства в цілому. Основним пріоритетом при цьому має бути забезпечення взаємовигідних інтересів бізнесу та суспільства. Головними цілями бізнесу в соціальному аспекті має бути сприяння сталому суспільному розвитку. Соціальна відповідальність бізнесу передбачає певний рівень розвитку підприємства та добровільний відгук на соціальні проблеми суспільства, такі аспекти, як дотримання етичних стандартів, збалансоване врахування інтересів стейкхолдерів, участь у розвитку спільноти та дотримання принципів сталого розвитку. У статті розглянуто сутність та особливості розвитку і впровадження соціальної відповідальності та корпоративної соціальної відповідальності, зокрема, їх рівні, види форми прояву та заходи соціальної політики України. З'ясовано, що на вітчизняних підприємствах здебільшого реалізуються такі елементи соціальної